

A SIKER KUDARCAI

Emlékezés Victor Vasarelyre

Életének kilencvenedik évében elhunyt Victor Vasarely, eredeti nevén Vásárhelyi Győző képzőművész, akinek nevét az egész világ ismeri, és talán egyike azon keveseknek, akiknek alkotásait a nem hozzáértők is rögtön azonosítani tudják. Ilyen értelemben sikerült megvalósítania azt az elképzelését, hogy művészete ne csak a kiváltságosokhoz, de mindenkihez eljusson.

A Pécssett született művész először orvosi tanulmányokat folytatott, majd a festészet felé fordult. 1929-től Bortnyik iskolájában, a Bauhaushoz közel álló „Műhely”-ben tanult. A mester - aki Victor Vasarelyt tartotta legtehetségesebb tanítványának -, elsősorban az alkalmazott grafika oktatását tartotta a leglényegesebbnek, és ennek a későbbi, párizsi években Vasarely nagy hasznát vette. 1930-ban Budapesten már önálló kiállítása volt, majd ugyanabban az évben Párizsba költözött, ahol eleinte reklámgrafikusként dolgozott. A nemzetközi hírű „Havas”-ügynökség először plakátrajzolóként alkalmazta, majd tehetségét gyorsan felismerve, plakáttervezővé léptették elő. 1934-ben már autója volt és két műterme, és a biztos anyagi háttér lehetővé tette, hogy munkájával párhuzamosan a képzőművészettel is foglalkozzon. Ebben az időszakban elsősorban félig figuratív, félig absztrakt rajzokat, festményeket készített, később azután a geometrikus absztrakthoz közeledett.

Alapvető törekvése egy olyan művészi kifejezési forma kialakítása volt, amely lehetővé teszi, hogy a művészet ne csak egy szűk réteghez, de mindenkihez eljusson, olyan eszközökkel, amely alkalmas „a szegény emberek sűrű hétköznapjait vidámmá és széppé változtatni”. Ízt a célt szolgálták épületeket díszítő alkotásai, amelyeknek Párizsban több szép példáját is láthatjuk, így például a Général Camou utca 6/8-as számú házának, a Boulevard Lannes 59/65 épületének homlokzati mozaikkompozícióját illetve alumíniumborítását, vagy a Montparnasse pályaudvar első emeleti csarnokának falfestményét. De Grenoble-ban, Bonnban, Essenben és Garacasban is találkozhatunk épületeket díszítő monumentális alkotásaival.

A tömegeket szolgáló esztétikai igény kielégítésére törekedve fontos szempontnak tartotta, hogy az alkotások könnyen reprodukálhatóak legyenek. Szítmányomatai - elképzelése szerint - azt a célt szolgálták, hogy kispénzű emberek is hozzájuthassanak művészi értékű művekhez, - és bár nem az ő hibája volt - sajnos ez sok visszaélésre is lehetőséget adott (és ad), és nevét rossz fényben tüntette fel.

Sokan félreértették, támadták más ok miatt is. Ő ugyanis úgy vélte, hogy a művész elsőren-

dű feladta a szellemi alkotás, a kivitelezés már csak „kézműves” munka, amely másra is bízható. Ezen az elven működött műhelye, ahol sok, későbbi sikereket elérő képzőművész is dolgozott. Hamisítással vádolták, amire Vasarely úgy érvelt, hogy ha a zeneszerző megkomponálja a művét, és azt lemezre véve több ezer példányban sokszorosítják, az semmit sem von le annak művészi értékéből, és nem a szerző feladata a barázdák bevésése sem.

A művészi sikerrel együtt járó anyagi siker lehetővé tette számára, hogy megvalósíthassa nagyszabású álmát, de ebben sem telhetett felhőtlen öröme. Aix-en Provence-ban 1976-ban két évi építkezés után - a pécsi Vasarely Múzeummal egy időben - nyílt meg a Fondation Vasarely. A létesítmény tizenhat, Vasarely által tervezett hatszög alakú épületből áll, melyek mindegyike más-más, hol sokszínű, hol fekete-fehér motívumokkal díszített. A hosszú éveken át milliók által látogatott Alapítvány körül az utóbbi években bekövetkezett botrányosorozat következtében (pénzügyi visszaélések miatt a volt elnök ellen bírósági eljárást indítottak, a gyűjteményből képek tűntek el) sorsa még Vasarely életében bizonytalanra vált, és most is megoldásra vár.

Vannak, akik kétségbe vonják Vasarely alkotásainak művészi értékét, egyszerű dekorációnak tartják, aminek ellenérveként a művész így válaszolt egy interjúban: „Nagy művészet, kis művészet, díszítő művészet, alkalmazott művészet, ezek csak szavak. Vajon a bizánci freskók, a középkori miniatúrák, a siennai mozaikok, a loire-i falikárpitok, a chartres-i üvegablakok kevésbé értékesek, mint a tájakat, csendéleteket, aktokat vagy portrékat ábrázoló sokrétegű olajfestmények?”

A vélemények megoszlanak Vasarely munkásságát illetően, de jelentősége tagadhatatlan. Egy kor stílusának meghatározója volt, még ha csak néhány éven át is. Gondoljunk csak arra, hogy a kubizmus sem tartott sokkal hosszabb ideig, mégis milyen fontos korszaka a művészettörténetnek. Igazi helyét az egyetemes művészettörténetben majd csak néhány évtized múlva fogja megtalálni, amikor a szóbeszédok feledésbe merülnek, az egyéni érdekek és ellentétek megszűnnek, ám életművének említése nélkül már ma sem lehet a hatvanas éveket hűen idézni.

